

IDENTIFICAREA PROBLEMELOR SOCIALE ÎN PRESA SCRISĂ

GABRIELA NEAGU

Acest articol este continuarea unui studiu realizat în perioada 1998–1999 pe tema reflectării problemelor sociale în presa scrisă (Neagu, 2000). Premisa de la care s-a plecat este aceea potrivit căreia presa scrisă este o „oglină” a societății. Analizată pe perioade relativ mari de timp, se pot identifica problemele sociale cu care se confruntă societatea. Pentru realizarea acestui studiu s-a avut în vedere conținutul materialelor publicate în cotidianul „Adevărul”, ziar care are cea mai mare audiență în România. În prima etapă am avut în vedere analiza conținutului materialelor publicate în perioada 1–31 iulie 1998 și 1–31 iulie 1999. În cea de-a doua etapă am extins analiza asupra conținutului materialelor publicate în același cotidian, între 1–31 iulie 2000, 1–31 iulie 2001 și 1–31 iulie 2002.

Ca metodă de cercetare s-a adoptat analiza de conținut a repertoriului social, mai exact este vorba despre analiza de frecvență a apariției unor teme de interes social. Pentru aceasta s-a elaborat un sistem de categorii care cuprinde aceste teme sociale. Unitatea de înregistrare o constituie textul publicistic de orice gen, care cuprinde cel puțin o referire la problemele sociale. (S. Chelcea, I. Mărginean, I. Cauc, 1998)

În analiza conținutului materialelor publicate de către cotidian, atât la nivel societal (general), cât și regional am utilizat o clasificare a problemelor sociale în:

- probleme sociale determinate de inegalități sociale și economice;
- probleme sociale generate de structura instituțională a societății;
- probleme sociale care afectează calitatea generală a vieții.

PROBLEME SOCIALE DETERMINATE DE INEGALITĂȚI SOCIALE ȘI ECONOMICE

Temele care reflectă diverse dificultăți de natură economică se referă la nivelul de trai al populației, precum și la probleme de viață ale copiilor, șomerilor și pensionarilor.

Teme sociale	Frecvența				
	1998	1999	2000	2001	2002
Nivel de trai	3	3	16	20	16
Copii aflați în dificultate	6	9	10	16	2
Șomaj	3	2	2	3	-
Pensionari	3	1	2	2	-
Total	15	15	30	41	18

După anul 2000, are loc o creștere semnificativă a referirilor la teme sociale, cu precădere la nivelul de trai al populației.

Nivelul de trai

Principala cauză, care conduce la existența acestor probleme de viață, este declinul economic. Imaginea societății românești, conturată pe baza analizei conținutului materialelor publicate în „Adevărul”, în iulie 1998 și iulie 1999, se caracteriza prin: scăderea cu 20% a veniturilor nete pe totalul gospodăriilor la nivelul tuturor categoriilor socioprofesionale, reducerea consumului populației cu 6% în 1998 etc.

Diferențele între frecvențele înregistrate de materialele care tratează această temă, între cele două perioade (iulie 2000, iulie 2001 și iulie 2002 față de iulie 1998 și iulie 1999), al căror conținut analizează nivelul de trai al populației, pot fi explicate și prin interesul cotidianului de a observa dacă, și mai ales în ce măsură, creșterea economică despre care se vorbește tot mai des în România în ultimul timp a influențat nivelul de trai al populației.

O analiză a principalelor date statistice, referitoare la nivelul de trai din România, aparținând unor instituții specializate naționale și internaționale și publicate de către cotidian, arată că, cel puțin până în prezent, nu au intervenit schimbări pozitive în ceea ce privește nivelul de trai al populației. Confirmarea științifică a acestui fapt este dată de Institutul Național de Statistică, Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Banca Mondială, Fondul Român de Dezvoltare Socială, Institutul de Studii Economice Comparate din Viena, care, prin realizarea unor studii de specialitate, au ajuns la concluzia că economia românească este una de subzistență, dominată de întreprinderi ineficiente ale căror pierderi sunt acoperite prin inflație, pentru a se evita falimentarea lor și declanșarea unor grave tensiuni sociale.

O anchetă asupra bugetelor de familie desfășurată în perioada mai–octombrie 2000 realizată de INS permite evidențierea următoarelor aspecte:

- structura veniturilor totale ale gospodăriilor din România se remarcă prin ponderea mare a veniturilor în natură (21,3%), în principal a autoconsumului produselor alimentare (20,6%);

- veniturile salariale formează cea mai importantă categorie în veniturile totale ale gospodăriilor (46,1%). Se subliniază faptul că această valoare medie ascunde mari discrepanțe între diverse tipuri de gospodării, o polarizare socială accentuată în favoarea gospodăriilor de patroni (pe medie raportul fiind de 4 la 1, iar pe persoană, de aproximativ 28 la 1, dacă se au în vedere gospodăriile de patroni versus cele de agricultori);

- în structura cheltuielilor totale pe gospodării, în România, doar 0,8% din totalul cheltuielilor sunt destinate investițiilor, în timp ce 72,50% sunt alocate consumului.

Dacă în iulie 1998, cotidianul „Adevărul”, pe baza analizei datelor statistice ale instituțiilor specializate afirma că „mai mult de 36% din populația țării trăiește sub pragul sărăciei, iar 7% sub pragul subzistenței”, datele statistice, aparținând Institutului de Cercetare a Calității Vieții și publicate de către cotidian în iulie 2000, avertizează că 5 milioane de români (22%) trăiesc sub pragul de subzistență, iar 10 milioane (44%), sub pragul de sărăcie. Într-un articol publicat în 31 iulie 2000, cotidianul „Adevărul” prezintă evoluția ratei sărăciei în România (sursa – Banca Mondială) din care se observă că aceasta a crescut de la un an la altul, de la 25% în 1995 la 30,8% în 1997, la 33,8% în 1998, ajungând la 41,2% în 1999 și la 41,5% în mai 2000. În iulie 2002 („Adevărul”, 31 iulie, 2002), România număra aproximativ două milioane de persoane aflate în sărăcie extremă.

Situația economico-socială a determinat inegalități semnificative și între bărbați și femei, în ceea ce privește veniturile obținute, starea de sănătate, nivelul de educație, modul de participare la viața publică și luarea deciziilor, în defavoarea femeilor. Studiul „Femeile și bărbații în România” realizat de CNS cu ajutor financiar PNUD subliniază faptul că:

- din punctul de vedere al nivelului de educație, potrivit recensământului din ianuarie 1992, aproape 5% din populația feminină de 12 ani și peste era analfabetă. Pe măsura înaintării în vârstă, diferența între ratele analfabetismului femeilor față de bărbați se accentuează, ajungând cu aproape 18% mai mare în cazul femeilor;
- ca urmare a deteriorării situației economice și sociale, a insecurității și instabilității personale, s-a înregistrat o evoluție negativă a stării de sănătate a populației, caracterizată printr-o creștere accentuată a numărului de îmbolnăviri, a creșterii mortalității în rândul bărbaților;
- participarea femeilor la viața publică și luarea deciziilor este ca și inexistentă.

Opinia specialiștilor este aceea că „pentru schimbarea actualei situații a inegalității și echității dintre femei și bărbați, trebuie ca și țara noastră să adopte politici în măsură să elimine inegalitățile care mai persistă în societatea românească: acces egal la educație, asistență sanitară de calitate” („Adevărul”, 1–2, iulie 2000).

Cel mai important regres din ultimul deceniu a avut loc în lumea satului, prin recrearea gospodăriilor țărănești de subzistență. Inegalitățile sociale, economice, educaționale etc. dintre mediul rural și urban se manifestă prin:

- ponderea relativ scăzută a veniturilor bănești din agricultură, care reprezintă numai 5,8% din veniturile totale (sursa INS);
- decalaje în ceea ce privește nivelul educațional: 27% din populația mediului rural nu are școală primară, față de 3% în mediul urban; doar 1,5% din populație are studii universitare, față de 15% în mediul urban;
- accentuarea fenomenului de îmbătrânire a populației din mediul rural, astfel încât 53% din populația ocupată în agricultură are vârsta de peste 50 de ani, comparativ cu 28% media pe economie.

Copiii aflați în dificultate

Copiii aflați în dificultate sunt acei copii care trăiesc în situații deosebit de dificile, caracterizate prin limitarea sau inexistența resurselor și condițiilor necesare pentru dezvoltarea lor, din punct de vedere fizic, psihic, intelectual și moral, corespunzător vârstei. În această situație sunt copiii aflați în instituții de ocrotire și protecție socială, copiii străzii, dar și cei care sunt abandonați în maternități sau alte locuri. Conștientizarea și implicarea unui număr important de factori guvernamentali și nonguvernamentali, în identificarea și soluționarea problemelor copiilor aflați în dificultate, este rezultatul unui intens proces de mediatizare a situației în care se află aceștia. Tema socială *copiii aflați în dificultate* înregistrează o frecvență mult mai mare în perioada iulie 2000, iulie 2001 și iulie 2002, comparativ cu iulie 1998 și iulie 1999 (un număr de 28 de articole față de 15 articole).

Începând cu anul 1997, în România au intervenit o serie de schimbări în domeniul protecției sociale a copilului aflat în dificultate, atât din punct de vedere legislativ, cât și la nivel organizatoric. Necesitatea realizării acestor schimbări, dar mai ales dificultățile apărute în derularea lor se reflectă în conținutul materialelor publicate de către cotidian în iulie 1998 și iulie 1999:

- ineficiențe în organizarea și administrarea instituțiilor de ocrotire și/sau educație a copiilor aflați în dificultate (lipsa medicamentelor, a alimentelor, nivelul foarte scăzut al resurselor financiare și de personal etc.);
- numărul mare al cazurilor de infectări cu HIV, în rândul acestor copii;
- creșterea numărului de cazuri de abandon al copiilor și al persoanelor cu diverse forme de handicap, atât la nivelul familiilor, cât și al statului și al diverselor organizații specializate;
- deficiențe de comunicare între instituțiile implicate în procesul de ocrotire și protecție socială a copiilor aflați în dificultate (ONG, MEN, MMSS, Poliție etc.).

Efectele scăderii nivelului de trai se regăsesc și în menținerea unui număr, încă mare, de cazuri de abandon a copiilor în maternități sau alte locuri, a cazurilor de violență asupra copiilor, de pruncucidere etc. În instituții de ocrotire și protecție a copiilor cu dizabilități sunt internați și copii dezvoltați din punct de vedere fizic, psihic, intelectual corespunzător vârstei pe care o au („Adevărul”, 13 iulie, 2001). Explicația personalului implicat direct în activitatea de ocrotire și protecție este aceea că au intervenit erori, în procesul de evaluare a copiilor, care au condus la orientarea lor spre aceste instituții. Considerăm că aceasta ar fi doar una dintre explicații, cea de-a doua fiind legată tot de situația materială și familială precară a familiilor din care provin acești copii. Opțiunea pentru această formă de școlarizare a copiilor este foarte des întâlnită în cazul familiilor cu o situație socioeconomică precară, datorită faptului că aceste instituții de învățământ își asumă obligația de a suporta în întregime costurile pe care le presupune creșterea, îngrijirea, educarea copilului până la vârsta de 18 ani.

Șomajul

Evoluția ratei șomajului dintr-o țară reflectă, în primul rând, stadiul de dezvoltare socioeconomic al societății respective, modul în care este gândită politica de suport pasiv, care poartă în sine factorii motivatori sau demotivatori ai unui comportament activ de angajare din partea individului. Din datele prezentate de cotidian (iulie 1998 și iulie 1999) referitoare la problematica șomajului se observă că: populația inactivă se situa în jurul valorii de 52,3%, iar cele mai afectate categorii de populație erau tinerii cu vârsta între 15–24 ani și femeile. Alături de pensionari și de țărani, șomerii reprezentau „categoria socială cu cel mai mare deficit bugetar (...) 92% din cheltuieli au ca destinație nevoile curente și plata impozitelor” („Adevărul”, 19 iulie, 1999).

Un alt aspect legat de situația pieței de forță de muncă din România este cel al cazurilor de „muncă la negru” („Adevărul”, 17 iulie, 2000). Deși pare greu de crezut, în România se importă forță de muncă și încă în cele mai sărace zone ale țării. În județe precum Vrancea, Botoșani sau Suceava, patronii preferă să angajeze persoane din Republica Moldova. Cu un nivel de trai mai scăzut decât al românilor, cetățenii Republicii Moldova acceptă să muncească pentru salarii extrem de mici, fără încheierea unor contracte de muncă. De altfel, nu sunt singurii care acceptă o astfel de situație: în primele 5 luni ale anului 2000, prin controalele efectuate de către Inspekția Muncii, s-a constatat că, numai în București, unul din zece patroni folosește munca la negru („Adevărul”, 1–2 iulie, 2000).

Pensionarii

Materialele care fac referiri la persoanele de vârstă a treia sunt într-un număr foarte redus, și în iulie 1998 și iulie 1999, precum și în iulie 2000 și iulie 2001. Aspectele abordate sunt cele legate de veniturile reduse ale acestora și de imposibilitatea de a face față costurilor actuale ale vieții. În materialele publicate în iulie 1998 și iulie 1999, cotidianul semnala faptul că în România există 5,2 milioane de pensionari, care reprezintă categoria socială cea mai expusă riscurilor. Procesul de recorelare al pensiilor, precum și alte câteva facilități, nu au schimbat cu foarte mult situația pensionarilor. Soluțiile identificate și aplicate sunt soluții pe termen scurt. Autoritățile trebuie să identifice soluții pe termen mediu și lung, fie și numai datorită faptului că la nivelul populației din România se manifestă o tendință de îmbătrânire a populației, iar sistemul asigurărilor sociale, care se confruntă deja cu probleme grave, riscă să explodeze. Faptul că nivelul de trai al acestei categorii de populație este la limita supraviețuirii este cel mai bine exemplificat de situația că pensiile nu pot acoperi cheltuielile celor care sunt nevoiți să locuiască în cămine de bătrâni. Există numeroase cazuri în care bătrânii internați în aceste instituții sunt în situația de a cerși în localitățile în care se află căminul respectiv, pentru a-și asigura un minim de hrană, sau recurg la soluții extreme („Adevărul”, 4 iulie, 2001).

PROBLEME SOCIALE DETERMINATE DE STRUCTURA INSTITUȚIONALĂ A SOCIETĂȚII

Una dintre cele mai mari provocări pentru țările post-comuniste, aflate într-un amplu proces de schimbare la toate nivelurile, o reprezintă construcția instituțională (prin instituții înțelegând-se și normele, regulile care guvernează o societate și care oferă suportul necesar construirii structurilor politice, economice, culturale, educaționale, juridice etc.). Stabilitatea și coeziunea socială a unei țări depind de cadrul instituțional existent, de buna funcționare a acestuia, în acord cu valorile unui stat de drept. Sunt tot mai numeroși cei care subliniază rolul important pe care-l are structura instituțională în dezvoltarea unei societăți: instituții precare, subdezvoltate, lipsite de încrederea populației conduc la performanțe economice, sociale, politice inferioare. Experiența celor doisprezece ani de tranziție a demonstrat că reforma instituțională trebuie să devină obiectiv prioritar al societății românești, fiind, de altfel, și o condiție a democrației și a dezvoltării sale din toate punctele de vedere.

Teme sociale	Frecvența				
	1998	1999	2000	2001	2002
Sistemul sanitar	5	5	6	2	3
Sistemul educațional	5	5	3	1	10
Sistemul siguranței naționale	2	3	15	2	-
Sistemul administrativ	-	-	4	2	10
Total	12	13	28	7	23

Analiza conținutului materialelor publicate în cotidianul „Adevărul”, în perioada iulie 1998 și iulie 1999, pune în evidență relația dintre nivelul scăzut al dezvoltării economice, sociale, politice etc. și criza de autoritate care caracteriza structura instituțională a societății românești. Între instituțiile care au făcut obiectul de analiză al materialelor publicate de către cotidian, în perioada iulie 1998 și iulie 1999, se numără sistemul educațional, sistemul sanitar și instituțiile care intră în componența sistemului de siguranță națională (poliția, justiția). Concluzia analizei de conținut, a materialelor care abordează acest tip de problemă socială, este aceea că la nivelul societății românești predomină un sentiment de neîncredere în instituțiile statului, amplificat de criza economică, socială etc. pe care o parcurge România.

Materialele publicate de cotidianul „Adevărul”, în perioada iulie 2000, iulie 2001 și iulie 2002, al căror conținut face referire la problemele sociale determinate de structura instituțională a societății, se caracterizează prin:

- frecvența mai mare a materialelor publicate în iulie 2000, iulie 2001 și iulie 2002, comparativ cu iulie 1998 și iulie 1999;
- identificarea unor probleme sociale determinate de sistemul administrativ.

Sistemul sanitar

Deși este declarat prioritate națională, cel puțin pentru faptul că o țară nu se poate dezvolta fără o populație sănătoasă, situația din sistemul sanitar nu reflectă acest lucru. În materialele publicate în iulie 1998 și iulie 1999, precum și în cele din perioada iulie 2000, iulie 2001 și iulie 2002, se remarcă preocuparea oamenilor de presă și a specialiștilor vizavi de deteriorarea continuă, atât a indicatorilor de sănătate ai populației, cât și a calității actului medical. Pentru ambele situații și pe parcursul întregii perioade de timp luate ca referință, principalele cauze ale problemelor sociale din sistemul sanitar sunt insuficiența fondurilor financiare alocate sănătății de la bugetul de stat și scăderea continuă a nivelului de trai al populației.

În România, și nu numai, se constată o cerere crescută din partea populației și a specialiștilor în domeniu pentru o finanțare mai generoasă a sistemului sanitar, în scopul creșterii calității actului medical și al accesului mai larg al populației la aceste servicii. Modernizarea absolut necesară a unor spitale din România, în scopul eficientizării și creșterii calitative a actului medical, a determinat însă o creștere a costurilor serviciilor oferite populației aflate, în marea ei majoritate, în imposibilitatea de a face față costurilor, și deci, de a accede la acest tip de servicii. Scăderea nivelului de trai al populației se reflectă mai ales în valoarea pe care o înregistrează cheltuielile alocate îngrijirii sănătății: doar 2,5% din totalul cheltuielilor pe gospodărie sunt alocate sănătății de către populația din România (sursa – INS). Aceasta, în condițiile în care indicatorii care definesc starea de sănătate a populației sunt în regres dramatic (menținerea unei tendințe de creștere a așa-ziselor boli ale sărăciei, creșterea mortalității etc.). O altă problemă este aceea a diferențelor foarte mari între fondurile încasate de Casele de Asigurări de Sănătate, în funcție de categoria socio-profesională predominantă la nivel de județ și caracteristicilor economice ale acestuia. Astfel, gravitatea problemelor este cu atât mai mare, cu cât populația predominantă este cea rurală (țărani sunt una dintre categoriile sociale cele mai dezavantajate), sau sunt județe slab dezvoltate din punct de vedere economic („Adevărul”, 7 iulie, 2000).

Sistemul educațional

Educația are o poziție strategică în sistemul social, cu efecte pe termen lung asupra dezvoltării economice, sociale și culturale a societății, și este dependentă, la rândul ei, de condițiile economice, sociale, politice existente în societate. Se apreciază că un sistem de educație, oricât de performant ar fi, se dovedește ineficient, dacă sistemul social nu trece el însuși printr-o reformă totală. Sistemul educațional românesc se dovedește a fi unul dintre cele mai complexe și dificile domenii ale socialului. Acest fapt ar trebui, în opinia cotidianului „Adevărul”, să impună factorilor de decizie din educație, și nu numai, „să aibă în vedere, în structurarea rețelei educaționale, câteva probleme care țin nu doar de învățământ, ci

și de mentalități, de starea precară a economiei, de labilitatea forței de muncă, de atmosfera de neîncredere răspândită în societatea românească” („Adevărul”, 12 iulie, 1999).

Evoluția sistemului educațional românesc, în perioada de tranziție, a fost puternic afectată de criza economică, de limitarea continuă a resurselor financiare, atât în plan național și local de la bugetul public, cât și în ceea ce privește bugetele pe gospodăria. Statisticile arată o scădere de la an la an a efectivelor școlare, în special în învățământul preuniversitar, care se datorează nu numai diminuării populației de vârstă școlară, ci și:

- restrângerii duratei de învățământ obligatoriu;
- diminuării interesului și atractivității pregătirii asigurate de licee și școli profesionale pe piața forței de muncă („sunt părinți care văd că «meseria» școlii profesionale nu are căutare într-o societate înnebunită de sărăcie”, „Adevărul”, 21 iulie, 2000);

- scăderii cheltuielilor alocate de gospodăria pentru educație;
- inadapării reformei educaționale la nevoile și specificul societății românești.

Abandonul școlar, rezultatele slabe la diferite probe de evaluare, accesul limitat la resurse educative, infrastructura educativă defectuoasă, fenomene datorate în mare parte sărăciei, sunt mult mai accentuate în mediul rural decât în cel urban, în familiile de șomeri, țărani și pensionari decât în cele de salariați, în familiile cu mai mulți copii („Adevărul”, 29 iulie, 2000). Aflați în imposibilitatea de a frecventa școala, lipsiți de un mediu familial adecvat din punct de vedere al asigurării condițiilor minime de trai, acești viitori adulți vor fi printre cei care vor îngroșa rândurile șomerilor sau al celor cu venituri nesigure. Se vorbește chiar despre un cerc vicios – polarizarea educațională determină, în timp, polarizarea socială și decurge din aceasta. Preocupările autorităților trebuie să vizeze, în egală măsură, atât problemele care afectează sistemul educațional din exterior, cât și cele care provin din interiorul sistemului.

Măsurile luate de către autorități de a sprijini financiar și material copiii din familiile defavorizate, în scopul diminuării abandonului școlar, reprezintă o soluție pentru rezolvarea problemelor care afectează grav sistemul educațional din exterior. Problemele care provin din interiorul sistemului și care afectează procesul educațional țin de neregulile care apar în timpul examenelor de evaluare, datorate atât ambiguității regulamentelor, dispozițiilor în baza cărora se desfășoară aceste probe, cât și neglijenței unora dintre cadrele didactice. Nerespectarea de către cadrele didactice a dispozițiilor Ministerului Educației și Cercetării, privind condițiile de desfășurare a examenelor, modalitatea de calculare a mediei de admitere în învățământul secundar, care nu reflectă întotdeauna adevărata valoare a nivelului de pregătire a elevului datorită diferențelor între școli, calitatea pregătirii cadrelor didactice sunt câteva dintre problemele cu care se confruntă educația, semnalate de către cotidian („Adevărul”, 27 iulie, 2001).

Sistemul siguranței naționale

Materialele publicate în cotidianul „Adevărul”, în care se fac referiri la sistemul siguranței naționale (în special la poliție și justiție) sunt, în perioada iulie 2000, iulie 2001 și iulie 2002, mult mai frecvente, comparativ atât cu perioada anterioară, cât și cu celelalte sisteme instituționale. Analizând atât aspecte cu caracter general legate de activitatea celor două instituții, cât și aspecte particulare, cotidianul pune în discuție una dintre cele mai grave și mai complexe probleme sociale cu care se poate confrunta o societate: corupția. În conținutul materialelor publicate în cotidianul „Adevărul”, este analizat modul în care multe dintre valorile statului de drept sunt afectate de cauze care acționează din afara celor două instituții, dar și din interiorul acestora. Principala cauză a acestui fenomen o reprezintă prelungirea, dincolo de orice așteptări ale populației, a tranziției de la un regim totalitar spre unul democratic. De asemenea, creșterea numărului de infracționalități care cuprind toate sferile sociale, economice, politice din țară, slăbiciunile și incoerențele legislației românești, implicarea politicului în activitatea acestor instituții, politicile economice restrictive și de intervenție ale statului, insuficiența resurselor financiare alocate poliției și instanțelor judecătorești, cu influență negativă asupra calității activității desfășurate de acestea, sunt câteva din cauzele externe care favorizează fenomenul de corupție („Adevărul”, 2 iulie, 2001). Dintre cauzele interne sunt amintite procedurile juridice complicate, incompetența, abuzul în serviciu și abuzul de putere, pronunțarea unor sentințe controversate, implicarea a numeroși angajați ai acestor instituții în acte de infracționalitate, care prin natura lor aduc atingere valorilor unui stat de drept etc.

OCDE este una dintre organizațiile care avertizează România că investitorii, atât cei români, cât și cei străini, sunt descurajați de nivelul pe care-l atinge corupția, recunoscut drept unul dintre cele mai serioase obstacole în calea dezvoltării economice a țării. Cotidianul „Adevărul” apreciază că „gravitatea acestui fenomen constă în aceea că afectează autoritatea acestor instituții, eficiența lor în ce privește atribuțiile pe linia instaurării legii și legalității” („Adevărul”, 2 iulie, 2001).

Sistemul administrativ

Instituțiile care fac obiectul de analiză al articolelor publicate în cotidian, în perioada iulie 2000, iulie 2001 și iulie 2002, sunt Ministerul Administrației Publice, Ministerul Muncii și Solidarității Sociale și guvernul.

Principiul care stă la baza funcționării unui regim democratic este cel al separației puterilor în stat: legislativ, executiv și judecătoresc. Prestigiul și, în consecință, încrederea populației în oricare dintre cele trei puteri ale statului constă în valoarea morală, profesională, politică a reprezentanților săi, în eficiența și calitatea activității acestora. Nici una însă nu beneficiază de un nivel ridicat de încredere și susținere al populației. Multe dintre guvernele post-decembriste au fost

acuzate de guvernare prin ordonanțe de urgență (unele contradictorii sau al căror scop era să corecteze alte ordonanțe emise de către același guvern cu foarte puțin timp în urmă), de substituire ilicită a activității legislativului, deci de încălcare a principiului separației puterilor în stat („Adevărul”, 18 iulie, 2001).

Cotidianul „Adevărul” apreciază că „dacă în domeniul reglementărilor Guvernul a mai făcut câte ceva, funcția sa de control a fost slab exercitată” („Adevărul”, 19 iulie, 2001). Numai în cazul Ministerului Administrației Publice, în anul 2001 s-au înregistrat peste 100 000 de reclamații venite din partea populației, multe dintre ele îndreptățite. Ministerul Administrației Publice, în atribuțiile căruia intră și prevenirea, descoperirea și combaterea faptelor infracționale, din categoria celor care aduc atingere statului și activităților de interes public, a recunoscut că acest tip de infracțiune a crescut în ultimul an cu aproape 80%. Acest procent este în măsură să reflecte calitatea activității instituției în cauză și nu numai. În opinia cotidianului, „corupția va continua câtă vreme ministerele nu-și vor îndeplini menirea de a face politicile și programele în domeniu, iar tot ce înseamnă servicii către populație să funcționeze descentralizat ca să nu cadă în ispită.” („Adevărul”, 1 iulie, 2002).

PROBLEME SOCIALE CARE AFECTEAZĂ CALITATEA (GENERALĂ) A VIEȚII

De la debutul său, anii '60, *calitatea vieții* s-a dovedit a fi un concept complex, studiat în cadrul multor discipline (statistică, sociologie, economie, psihologie socială), care descrie fenomene eterogene, dintre care unele sunt mai apropiate de condițiile obiective de viață (factori de mediu, starea demografică, venituri, stil de viață etc.) și altele corespund aspectelor subiective ale vieții (trebuințe, aspirații, ideal de viață etc.). Conținutul materialelor publicate în cotidianul „Adevărul”, atât în iulie 1998 și iulie 1999, cât și în iulie 2000, iulie 2001 și iulie 2002, s-a concentrat asupra problemelor sociale care afectează condițiile obiective ale vieții, ca urmare a faptului că această categorie de fenomene care descriu calitatea vieții sunt mai simplu de observat, afectează în același mod și în același timp un număr mai mare de persoane. Evoluția socioeconomică a societății românești a antrenat în ultimii ani un număr mare de probleme sociale care afectează calitatea vieții populației, atât în plan obiectiv, cât și subiectiv.

Teme sociale	Frecvența					
	1998	1999	2000	2001	2002	
Infracționalitate	Infracțiuni contra persoanei	35	25	59	80	58
	Infracțiuni contra unor activități de interes public	17	25	18	57	24
	Infracțiuni de fals	7	7	11	28	14
Îmbătrânirea populației	1	2	-	1	4	
Poluare	10	1	3	-	2	
Total	70	60	91	166	102	

Materialele publicate în iulie 1998 și iulie 1999, care făceau referire la acest tip de problemă socială, evidențiau următoarele aspecte:

- fenomenul infracțional s-a generalizat la nivelul tuturor categoriilor socio-profesionale și în toate sferile socioeconomice. În ceea ce privește tipul de infracțiuni, cele mai frecvente sunt infracțiunile contra persoanei;

- accentuarea fenomenului de sărăcie determină creșterea tendințelor de îmbătrânire a populației, prin scăderea natalității și creșterea mortalității;

- populația este nevoită să se confrunte nu numai cu poluarea mediului înconjurător, dar și cu poluarea fonică, în special cei care locuiesc în orașe mari.

Și în perioada de timp iulie 2000, iulie 2001 și iulie 2002, problemele sociale care afectează calitatea generală a vieții înregistrează cea mai ridicată frecvență. Cea mai mare parte a textelor publicistice se referă la cazurile de infracționalitate, numărul celor care analizează problemele demografice și de mediu fiind redus.

Infracționalitatea

Infracțiunea este definită ca fiind acea faptă care prezintă pericol social, comisă cu vinovăție și prevăzută de legea penală. În Codul Penal faptele infracționale sunt prevăzute în peste 100 de articole. Dată fiind diversitatea lor în ceea ce privește prevederile legale, dar și raportându-ne la conținutul articolelor din cotidian am recurs la o clasificare a lor în:

- infracțiuni contra persoanei (crimă și tentativă de crimă, tâlhării și jafuri, pruncucideri, răpiri și sechestrări de persoane, trafic de persoane, șantaj, viol, prostituție etc.);

- infracțiuni contra unor activități de interes public (abuz în serviciu și purtare abuzivă, ultraj, luare și dare de mită, trafic de influență, primirea de foloase necuvenite, contrabandă etc.);

- infracțiuni de fals (fals și uz de fals, delapidare de fonduri, fals în înscrisuri, falsificare de monedă și alte valori, trafic de stupefiante etc.).

Dacă facem o comparație între frecvența materialelor pe această temă, publicate în perioada iulie 1998 și iulie 1999, și frecvența celor publicate în iulie 2000, iulie 2001 și iulie 2002, observăm că aceasta a crescut în cazul tuturor tipurilor de infracțiuni. Analiza conținutului materialelor publicate în perioada iulie 2000, iulie 2001 și iulie 2002 pune în evidență următoarele aspecte:

- infracțiunile contra persoanei sunt cele mai numeroase, atât în comparație cu perioada iulie 1998 și iulie 1999, cât și cu celelalte tipuri de infracțiuni (datele Poliției, pentru primele 6 luni ale anului, la nivel de județe, situează Bihorul pe primul loc urmat de Iași, Constanța, Cluj);

- la nivelul municipiului București se înregistrează cel mai mare număr de infracțiuni de toate tipurile, dat fiind faptul că prin caracteristicile sale demografice (cel mai mare număr de locuitori), economice (cel mai dezvoltat din punct de vedere economic) favorizează fenomenul infracțional: „La fiecare sfert de oră în

Capitală se comite un jaf sau un furt. (...) Corupția și evaziunea fiscală au luat amploare în mediul de afaceri bucureștean.” („Adevărul”, 13 iulie, 2001);

- în cazul infracțiunilor contra unor activități de interes public, cele mai frecvente sunt: traficul ilegal de persoane, traficul de autoturisme de lux și contrabanda, semnalate cel mai adesea în județele de frontieră (în special cele din vestul țării). Statisticile autorităților, abilitate în prevenirea și combaterea infracționalității, arată că, în primele 6 luni ale anului 2001, infracțiunile la granița cu Ungaria au crescut cu 37%;

- în cazul infracțiunilor de fals, cele mai vizate sectoare sunt cele bancare;
- a crescut numărul infracțiunilor în care sunt implicați indivizi organizați în grupuri, rețele ale căror ramificații depășesc teritoriul României;

- în funcție de caracteristicile (generale) ale infractorilor, observăm că în cazul infracțiunilor contra persoanei sunt implicați indivizi care acționează singuri, de multe ori sub influența alcoolului sau a stupefiantelor, iar în cazul infractorilor implicați în infracțiuni contra activităților de interes public, principalele caracteristici sunt: modul de acțiune organizat, faptul că dispun de un sistem relațional complex în care se regăsesc de multe ori persoane care dețin putere economică, politică, socială, informațională etc., și sunt, în cele mai multe cazuri, mult mai bine dotați cu echipament tehnic decât forțele de ordine;

- pedepsele prevăzute pentru unele infracțiuni (de exemplu, traficul de substanțe interzise) sunt incomparabil mai mici față de cele prevăzute de legislația occidentală, sau nu sunt prevăzute, ceea ce favorizează dezvoltarea fenomenului infracțional cu ramificații internaționale.

Măsurile luate de către autoritățile române, în vederea prevenirii și eliminării acestor fenomene, sunt destul de limitate, datorită, în primul rând, lipsei resurselor. Proliferarea fenomenelor antisociale din sfera criminalității reprezintă un motiv de îngrijorare pentru cetățeni, o sursă de insecuritate pentru viața socială și se impune lupta împotriva ei la toate nivelurile.

Îmbătrânirea populației

Evoluția economică și socială a României în perioada de tranziție are costuri demografice foarte mari, atât din punct de vedere cantitativ, cât și calitativ. Acest lucru a fost pus în evidență de datele (preliminare) ale recensământului populației, realizat în 2002.

Din punct de vedere cantitativ, datele indică faptul că în ultimii zece ani populația țării s-a diminuat cu peste 750 000 de persoane și se apreciază că până în anul 2020 se va diminua cu încă 1,8 milioane. Principala cauză care stă la baza acestui fenomen este scăderea natalității și creșterea mortalității. Specialiștii în demografie sunt de părere că datorită dificultăților perioadei de tranziție (costuri sociale și economice ridicate, instabilitate socială și personală, șomajul etc.) numărul de născuți vii s-a diminuat de la an la an (vârsta medie a mamelor la prima

naștere este, de asemenea, în creștere). De asemenea, structura pe vârste a populației reflectă un proces lent dar continuu de îmbătrânire a populației, și asta nu pentru că în România ar fi crescut speranța de viață. Dimpotrivă, înrăutățirea stării de sănătate, nivelul scăzut de trai au determinat creșterea mortalității, în special în rândul bărbaților (66 de ani în cazul bărbaților și 73 de ani în cazul femeilor) și în mediul rural (în mediul rural, femeile de vârstă a treia sunt de două ori mai numeroase decât bărbații). A crescut, de asemenea, ponderea populației feminine de la 50,8% în 1992 la 51,2% în 2002 și ponderea populației rurale de la 45,7% la 47,3%.

Scăderea continuă a speranței de viață (speranța de viață din România este mai mică decât cea din Albania) conduce la degradarea raportului dintre vârstnici și tineri și dintre populația activă și populația asistată (4 milioane de salariați și 6 milioane de pensionari). Efectele acestui fenomen se vor resimți în timp și vor afecta numeroase sectoare ale societății noastre.

Din punct de vedere calitativ, cotidianul „Adevărul” aduce în discuție cazurile tot mai numeroase de copii născuți prematur sau subponderali, care au șanse minime de supraviețuire sau, dacă totuși depășesc primul an de viață, ridică probleme în ceea ce privește dezvoltarea lor ulterioară din punct de vedere fizic, psihic, intelectual. În cei doisprezece ani de tranziție, nici un Guvern nu a luat în calcul promovarea unor măsuri eficiente de creștere a dinamicii populației, sau cele care s-au luat sunt prea puțin încurajatoare, comparativ cu costurile tranziției.

Poluarea

Numărul redus de materiale publicistice, în perioada iulie 1998 și iulie 1999, referitoare la starea mediului din România, se menține și în iulie 2000, iulie 2001 și iulie 2002, aceasta pentru că, în comparație cu celelalte probleme cu care se confruntă România, preocuparea pentru mediu pare a fi un lux.

Pe lângă cazurile, de acum clasice, de poluare a mediului, în special în zonele puternic industrializate ale țării, materialele din această perioadă aduc în discuție și aspecte care țin de legislația privind exploatarea și protecția mediului. Agenția de Protecție a Mediului, organizații internaționale precum Greenpeace au constatat că pe teritoriul României există zone întinse, în special în mediul rural, de exemplu în județele Cluj și Bistrița, în care apa este poluată, că sunt numeroase situațiile de nerespectare a normelor privind expedițiile străine de cercetare și de culegere a materialului biologic, mai ales atunci când este vorba despre specii rare, dar și că legislația în domeniu este incompletă, atât în ceea ce privește protejarea mediului biologic, cât și în ceea ce privește sancțiunile pentru marii poluatori („Adevărul”, 19 iulie, 2000). Un alt aspect semnalat se referă la exploatarea fondului forestier. În ultimii ani în România s-au exploatat suprafețe mari de pădure, de multe ori fără respectarea legislației (cotidianul vorbește despre o adevărată „mafie a lemnului”) și care au fost apoi exportate. Acest lucru are efecte negative asupra sistemului ecologic, dar și asupra economiei. Pe lângă faptul că exportul de masă lemnoasă

este o afacere neprofitabilă din punct de vedere economic, defrișarea necontrolată a fondului forestier conduce la dispariția unor specii rare din flora și fauna României, dar și la modificări sub aspect meteorologic (pădurile contribuie la reducerea perioadelor de secetă, datorită faptului că rețin umiditatea, reduc temperatura etc.).

CONCLUZII

Identificarea problemelor sociale cu care se confruntă societatea românească este o acțiune dificilă dar necesară, datorită faptului că:

- perioada actuală este una de criză, marcată de instabilitate economică, ce contribuie la apariția și intensificarea problemelor sociale;
- este știut faptul că apariția și agravarea problemelor sociale au un impact economic, social și politic ce nu poate fi neglijat de către societate;
- existența unor informații variate, complete și corecte despre acest tip de probleme permite luarea unor măsuri în cunoștință de cauză, adecvate și, prin urmare, eficiente.

În acțiunea de identificare și analiză a problemelor sociale, presa scrisă s-a dovedit întotdeauna un mijloc eficient, dovadă fiind și rezultatele pe care le-am obținut prin analiza conținutului materialelor publicate de către cotidianul „Adevărul”, în perioada iulie 1998 și iulie 1999, precum și în iulie 2000 și iulie 2001. Varietatea, complexitatea și numărul mare de probleme sociale cu care se confruntă societatea românească se reflectă în conținutul materialelor publicate de cotidian, pe care le-am grupat în: probleme sociale determinate de inegalități sociale, economice etc., probleme sociale determinate de structura instituțională a societății, probleme sociale care afectează calitatea generală a vieții.

Probleme sociale	Frecvența				
	1998	1999	2000	2001	2002
Probleme sociale determinate de inegalități sociale	15	15	33	44	8
Probleme sociale generate de structura instituțională a societății	12	13	24	5	23
Probleme care afectează calitatea vieții	63	58	91	166	92

Din punctul de vedere al frecvenței, o comparație între cele trei tipuri de probleme sociale, identificate în perioada de timp luată ca referință, arată că problemele sociale care afectează calitatea generală a vieții înregistrează cea mai ridicată frecvență. În cadrul acestui tip de problemă socială, infraționalitatea este cea care se caracterizează nu numai printr-o frecvență foarte mare, ci și prin complexitatea și varietatea formelor prin care se manifestă. Infraționalitatea are efecte negative asupra vieții de familie, a activității profesionale și educaționale (pierderea locului de muncă, dificultăți în a-și găsi un altul, întreruperea procesului de școlarizare, marginalizarea și excluderea socială etc.), situației economice

(prejudicii însemnate aduse statului și unor proprietăți particulare, instalarea unui haos economic care descurajează investițiile etc.).

Evoluția socioeconomică a României din ultimii ani a generat și accentuat, de la an la an, inegalitățile sociale, economice etc. între diferite categorii socioprofesionale, între mediul urban și rural, între femei și bărbați etc. Analiza conținutului articolelor, publicate în cotidianul „Adevărul”, în intervalul de timp avut în vedere pentru acest studiu, pune în evidență faptul că cele mai defavorizate categorii sociale sunt copiii aflați în dificultate, șomerii, țărani și pensionarii. De asemenea, populația care locuiește în mediul rural este mult mai afectată de nivelul de dezvoltare socioeconomic al României decât populația din mediul urban. Starea de sănătate, accesul la educație, șansele de a găsi un loc de muncă, participarea la viața socială, politică înregistrează un nivel mai scăzut în cazul femeilor decât al bărbaților. Dacă avem în vedere modul cum sunt afectate diferitele regiuni ale țării de probleme sociale, se observă că există o relație directă între nivelul de dezvoltare socioeconomică a regiunii și frecvența problemelor sociale. Cele mai afectate regiuni sunt Moldova și Muntenia: nivelul scăzut al dezvoltării socioeconomice a acestor regiuni a favorizat apariția și accentuarea tuturor tipurilor de probleme sociale.

Societatea românească trece, în momentul de față, printr-o criză economică, socială și morală, care favorizează apariția și amplificarea problemelor sociale și care necesită eforturile întregii societăți de a identifica nu numai care sunt problemele sociale cu care ne confruntăm, ci mai ales soluțiile viabile de prevenire și rezolvare a lor.

BIBLIOGRAFIE

1. Chelcea, S., Mărginean, I., Cauc, I., *Cercetarea sociologică. Metode și tehnici*, Deva, Editura Destin, 1998.
2. Belli, N., *Corupția la români în perioada de tranziție*, „Probleme economice”, 1999, nr. 40.
3. Farley, J. E., *American Social Problems. An Institutional Analysis*, Prentice Hall, New Jersey, 1992 (second edition).
4. Neagu, G., *Reflectarea problemelor sociale în presa scrisă*, revista „Calitatea Vieții”, XI, 2000, nr. 1-4.
5. Pânzaru, P., *Mass-media în tranziție*, București, Fundația Rompres, 1996.
6. Pop, L. M. (coord.), *Dicționar de politici sociale*, București, Editura Expert, 2002.
7. Zamfir, C., Vlăsceanu, L., (coord.) *Dicționar de sociologie*, București, Editura Babilon, 1993.
8. „Adevărul”, 1-31 iulie, 1998.
9. „Adevărul”, 1-31 iulie, 1999.
10. „Adevărul”, 1-31 iulie, 2000.
11. „Adevărul”, 1-31 iulie, 2001.
12. „Adevărul”, 1-31 iulie, 2002.